

**Justiitsministri käskkirjaga „Kinnipeetavate keeleõpe ja lõimumistegevused“
kinnitatavate toetuse andmise ja kasutamise tingimuste ja korra eelnõu seletuskiri**

I Sissejuhatus.....	Error! Bookmark not defined.
II Eelnõu sisu	3
1. Reguleerimisala, seosed Eesti riigi eesmärkide ja programmidega	4
2. Toetuse andmise eesmärk.....	12
3. Toetatavad tegevused	14
3.1 Keeleõpe.....	14
3.2 Lõimumistegevused	15
4. Tegevuste abikõlblikkuse periood.....	16
5. Tulemused ja näitajad.....	Error! Bookmark not defined. 6
6. Eelarve.....	Error! Bookmark not defined. 7
7. Abikõlblikud kulud.....	18
8. Toetuse maksmise tingimused ja kord	Error! Bookmark not defined.
9. Riigiabi ja vähese tähtsusega abi.....	Error! Bookmark not defined. 9
10. Lõppsaajad ja nende toetuse andmise tingimused.....	20
11. Elluviija õigused ja kohustused	20
12. Aruandlus	22
13. TAT muutmine	22
14. Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord	23
15. Vaiete lahendamine	23
16. Rakendussätted	23
III TAT mõju horisontaalsetele põhimõtetele	24
IV Käskkirja vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele.....	27
LISAD	

I Sissejuhatus

Käskkirja alusel antava toetusega kujundatakse karistuste täideviimist rohkem vastavaks tänapäevastele nõuetele, millega väheneb korduvkuritegevus ja kinnipeetavate arv.

Toetuse andmise ja kasutamise tingimuste ja korra (edaspidi *TAT*) käskkirja alusel aidatakse toetatavate tegevustega kaasa, et viia ellu:

- a) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060¹ (edaspidi *ühissätete määrus*) artikli 5 punktis d osutatud **poliitikaeesmärki** „Sotsiaalsem ja kaasavam Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise kaudu“ ja
- b) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1057² (edaspidi *ESF+ määrus*) artikli 4 punktis 1 nimetatud **erieesmärki** h „soodustada aktiivset kaasamist, et edendada võrdseid võimalusi, diskrimineerimiskeeldu ja aktiivset osalemist, ning parandada eelkõige ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööalast konkurentsivõimet“.

Euroopa Liidu poliitikaeesmärgi ja erieesmärgiga seonduvad **kinnipeetavate keeleõpe ja lõimumistegevused**. Integratsiooni olulisteks märksõnadeks on kinnistunud väärtused, mis toetavad sidusa ühiskonna loomist, keeleõppe ja kultuuriruumi sulandumise korraldamist ning kultuurielu edendamist ja kontakti hoidmist Eesti ühiskonna ja teenustega. Ühiskond on mitmekesine ning Eestis elab erineva kultuurilise, majandusliku, haridusliku jm taustaga inimesi, kellel ühtses kultuuriruumis hakkama saamine võib olla keerulisem tingituna riigikeele mittevõltsamisest või takistatud lõimumisvõimaluste tõttu. Vanglates viibivate inimeste jaoks on riigikeele õppimine üheks taasühiskonnastavaks tegevuseks kui ka vabanemisejärgse elu planeerimisel tähtsaks aspektiks. Vanglas läbiviidavad tegevused aitavad vähendada korduvkuritegevust. Igakülgseks on oluline, et erineva keele ja taustaga inimesed suhestuksid Eesti ühiskonna ja kultuuriruumiga mitmetahuliselt.

Toetatavad tegevused:

- a) on kooskõlas horisontaalsete põhimõtetega, mis on nimetatud ühissätete määruse artiklis 9 ja ESF+ määruse artiklis 6 ning
- b) arvestavad Euroopa Liidu põhiõiguste harta³ ja puuetega inimeste õiguste konventsiooni⁴ nõuetega ning ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava seirekomisjoni üldiste valikukriteeriumidega.

TAT-i eelnõu koostasid vanglate osakonna taasühiskonnastamise talituse juhataja Merike Sirendi (tel 620 8293, merike.sirendi@just.ee) ja sama talituse nõunik Kertu Külaots (tel 620 8294, kertu.kylaots@just.ee) ning üldosakonna eelarve- ja strateegiatalituse välisvahendite koordinaator Annika Leevand (tel 620 8174, annika.leevand@just.ee).

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2021/1060](#), 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2021/1057](#), millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013

³ [Euroopa Liidu põhiõiguste harta](#)

⁴ [puuetega inimeste õiguste konventsioon](#), RT II, 04.04.2012, 6

TAT-i eelnõu on mitteametlikult kooskõlastatud Riigi Tugiteenuste Keskuse ja Rahandusministeeriumiga ning riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“⁵ sihtide ja näitajate poolest Sotsiaalministeeriumiga.

II Eelnõu sisu

Euroopa Liidu tasandi poliitika- ja erieesmärkide täitmiseks Eesti Vabariigi poolt kinnitas Euroopa Komisjon järgmised dokumendid:

- a) 18. juulil 2022 **partnerlusleppe** Ühtekuuluvuspoliitika fondide ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi rakendamiseks perioodil 2021–2027;
- b) 4. oktoobril 2022 kinnitas Euroopa Komisjon perioodiks 2021–2027 Ühtekuuluvuspoliitika fondide **rakenduskava** (edaspidi *rakenduskava*), mis on koostatud arvestades ESF-i määruse artiklis 3 toodud nõudeid.

Rakenduskava viiakse ellu „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse“⁶ (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 1 lg 1 punkti 1 alusel.

ÜSS2021_2027 § 4 lõike 3 alusel kinnitas Vabariigi Valitsus 15. detsembril 2022. a istungil Rahandusministeeriumi ettepanekul aastateks 2021–2027 **ühtekuuluvuspoliitika fondide meetmete nimekirja**, millega määras sekkumise „Kinnipeetavate konkurentsivõime suurendamine läbi nende parema lõimimise, sh eesti keele oskuse parandamise. Sihtrühm: kinnipeetavad, võimalikud teenuse osutajad“ rakendusasutuseks (edaspidi *RA*) Justiitsministeeriumi (edaspidi *JuM*) ja rakendusüksuseks (edaspidi *RÜ*) Riigi Tugiteenuste Keskuse (edaspidi *RTK*).

Saavutamaks rakenduskava eesmärgid ja tulemused tegevustes, mis on suunatud kinnipeetavate konkurentsivõime suurendamiseks keeleõppe ja lõimumistegevuste kaudu, kehtestab valdkonna eest vastutav justiitsminister ÜSS2021_2027 § 10 lõike 2 alusel toetuse andmise tingimused käskkirjaga ja määrab ÜSS2021_2027 § 10 lõike 4 alusel tegevuste elluviija. Tegevuste elluviija on JuM-i vanglate osakonna taasühiskonnastamise talitus.

TAT-i käskkirjas on esitatud eesmärkide, tegevuste, tulemuste, sihtrühmade kirjeldus, eelarve, näitajad, seos horisontaalsete põhimõtete ning riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtide ja arengukavade eesmärkidega ning tegevuste rakendamise tingimused.

TAT-i käskkiri sisaldab 16 punkti:

1. Reguleerimisala, seosed Eesti riigi eesmärkide ja programmidega
2. Toetuse andmise eesmärk
3. Toetatavad tegevused
4. Tegevuste abikõlblikkuse periood
5. TAT-i tulemused ja näitajad
6. Tegevuste eelarve
7. Abikõlblikud kulud
8. Toetuse maksmise tingimused ja kord
9. Riigiabi

⁵ riigi pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“. Kättesaadaval: <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/materjalid>

⁶ [RT I, 11.03.2022, 1](#)

10. Lõppsaajad ja nende toetuse andmise tingimused
11. Elluviija õigused ja kohustused
12. Aruandlus
13. TAT-i muutmine
14. Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord
15. Vaiete lahendamine
16. Rakendussätted

1. Reguleerimisala, seosed Eesti riigi eesmärkide ja programmidega

Peatükk loob seose poliitikaeesmärgi, erieesmärgi, meetmete nimekirja meetme, sekkumise ja numbriga. Peatükk sätestab TAT-i käskkirja reguleerimisala, seosed horisontaalsete põhimõtete ja Eesti riigi eesmärkide ja programmidega, valdkondlike arengukavade ning strateegia „Eesti 2035“ eesmärkide ja sihtidega.

Punkt 1 loob seose rakenduskava meetme⁷ ja rakenduskavaga kooskõlas oleva sekkumisega.

Punkt 1.1.1 viitab rakenduskava ja ESF+ määruse poliitikaeesmärgile ja erieesmärgile.

TAT-i tegevused on kooskõlas ESF+ määruse artikli 4 punktis 1 toodud poliitikaeesmärgiga „Sotsiaalsem ja kaasavam Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise kaudu“ ja rakenduskava poliitikaeesmärgiga nr 4 „Sotsiaalsem Eesti“, mille eesmärk on eraldi tegeleda mitte-estlaste tööturule toomise ning keeleoskuse ja lõimumise toetamisega.

TAT-i tegevused on kooskõlas rakenduskava eesmärgiga investeerida tööhõivesse ja majanduskasvu ja seda erieesmärgi h kaudu, mille siht on soodustada aktiivset kaasamist, et edendada võrdseid võimalusi, diskrimineerimiskeeldu ja aktiivset osalemist, ning parandada eelkõige ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööalast konkurentsivõimet. Rakenduskava toob välja silmanähtavad sotsiaal-majanduslikud lõugad ning tugeva soolise ja rahvusliku segregatsiooni tööturul, mis puudutab keeleoskust, vanust ja tervisenäitajaid. Teisest rahvusest Eestis elavad inimesed võivad jääda ebapiisava eesti keele oskuse tõttu Eestis isoleerituks ning nende osalemine tööturul, elukestvas õppes jne on takistatud. Samuti vajab Eesti rohkem lõimumist, sh kohanemist toetavaid teenuseid, et elanikud oskaksid eesti keelt vajalikul tasemel selleks, et omandada haridus, osaleda tööturul ühiskonnas tervikuna.

TAT-i tegevused on seotud ESF+ määruse artikli 4 punktis 1 ja rakenduskava erieesmärgiga h seekaudu, et need tegevused toetavad kinnipeetavate ja vahistatute tööturule sisenemist ja lõimumist läbi riigikeeleõppe ning lõimumistegevuste kaudu, suurendades sotsiaalset sidusust ja seaduskuulekat käitumist.

TAT-i tegevusi viiakse ellu Vabariigi Valitsuse 15. detsembri 2022. a korraldusega nr 350⁸ kehtestatud meetmete nimekirja kinnitatud meetmete ja sekkumiste alusel. Meetmete nimekirjaga kinnitatud JuM-i meede tuleneb „Riigi eelarvestrateegia 2023–2026“⁹ (tegevuspõhise riigieelarve raamistik, edaspidi *TERE raamistik*) raames koostatud „Justiitsministeeriumi programmi 2023–2026“.

TAT-i tegevused panustavad TERE raamistiku Justiitsministeeriumi programmi 2023-2026 tegevuse „Karistuste täideviimise korraldamine“ kaudu. Muu hulgas on kriminaalpoliitika kujundamise ja kuritegevuse vähendamise fookuses:

⁷ Justiitsministeeriumi tegevustes on meetme tasand võrdsustatud programmi tasandiga.

⁸ [RT III, 20.12.2022, 3](#)

⁹ [Riigi eelarvestrateegia 2023–2026](#). Riigi eelarvestrateegia on valitsuse keskne strateegiline dokument, mis seob omavahel riigi vajadused ja prioriteedid ning rahalised võimalused ehk fiskaalraamistik.

- a) vanglates tuleb tagada kõigi seal viibivate isikute turvalisus ning inimväärikad vangistamistingimused, sh täiskasvanulikkude otsustusõigust tagav keskkond, mis hõlbustab hilisemat ühiskonda taassisenemist;
- b) vangistuse üks olulisemaid eesmärke on inimeste õiguskuulekale teele suunamine, mis saavutatakse läbi erinevate taasühiskonnastavate tegevuste ning sotsiaalprogrammide;
- c) kõikides vanglates võimaldatakse vangidele riigikeele õpet tasemetel A1 kuni C1.

Kõik loetletu on ka TAT-i tegevuste fookuses.

TAT-i tegevuste raames pakutakse kinnipeetavatele mitmesuguseid sekkumistegevusi, sh eesti keele õpet ja lõimumistegevusi, et tasandada erinevast rahvusest või ebapiisavast keeleoskusest tingitud lünkasid, lõimida seni ühiskonnast kõrvale jäänud grupe rohkem Eesti ühiskonda suurendades kaudselt nende osalust tööturul ja vähendades riskikäitumist ning korduvkuritegude toimepanemist.

Punkt 1.1.2 viitab TAT-i kooskõlale ühissätete määruse artiklis 9 ja ESF+ määruse artiklis 6 nimetatud horisontaalsete põhimõtetega. Tegevuste elluviimisel austatakse põhiõiguseid, sh välistatakse diskrimineerimist, edendatakse soolist võrdõiguslikkust, luuakse võrdsed võimalused ja ligipääsetavus ning arvestatakse puuetega isikute erivajadustega. TAT-i koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas¹⁰ ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga. EL-i põhiõiguse harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht on lisatud seletuskirja lissasse.

Punkt 1.1.3 viitab ÜSS2021_2027 § 2 punkti 7 tähenduses Riigikogu poolt riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegiliste sihtide ja aluspõhimõtete täitmisele. Nimetatud põhimõtete hoidmist ja strateegia „Eesti 2035“ sihtide saavutamist soolist võrdõiguslikkust, võrdsed võimalusi ja ligipääsetavust toetaval moel mõõdetakse strateegias „Eesti 2035“ esitatud järgmiste näitajatega:

- a) soolise võrdõiguslikkuse indeks – TAT sekkumised on suunatud nii naiste kui ka meeste eneseteostusvõimaluste ja Eesti ühiskonna toimimisest arusaamise parandamisele ning nende toetamisele tööelus osalemisel ja hariduse omandamisel;
- b) hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik – TAT sekkumised pakuvad tööturul ja ühiskonnas üldiselt tõrjutud sihtrühma kaasamiseks keeleõpet ja lõimumistegevusi.

Seosed horisontaalsete põhimõtete ja sihtide vahel on kirjeldatud seletuskirja III peatükis.

Ühiskonna sidususe ja jätkusuutlikkuse kasv on võimalik võrdse kohtlemise, võrdsete võimaluste tagamise ning ühiskondliku kihistumise ja tõrjutuse vähendamise kaudu. Võrdsete võimaluste tagamine on oluline nii soolise, vanuselise kui ka rahvusliku tausta mõttes, aga ka puudega inimestele võrdsete õiguste ja võimaluste tagamisel. Kinnipeetavate puhul jälgitakse samuti, et plaanitud tegevustesse oleksid kaasatud inimesed sõltumata nende soost, haridusest, rahvuslikust taustast, puudest jt erinevustest. Ainus kriteerium teenuse pakkumisel on ebapiisava keeleoskuse ja tõrjutuse tuvastamine.

Punktides 1.1.4–1.1.12 on esitatud TAT-i tegevuste seos valdkondlike arengukavade, strateegiate, programmide ja sekkumistega.

TAT on seotud järgmiste arengukavadega:

1. „**Kriminaalpoliitika põhilused aastani 2030**“¹¹ – kriminaalpoliitika üks prioriteete on ennetada (korduv)kuritegevust, sealhulgas sõltuvusest ja vaimse tervise häiretest tingitud

¹⁰ [Euroopa Liidu põhiõiguste harta \(2012/C 326/02\)](#)

¹¹ [RT III, 13.11.2020, 6](#)

õigusrikkumisi, tõhustada karistuspoliitikat ja toetada kuritegevusest eemaldumist. Selleks tuleb:

- korduvkuritegevuse ärahoidmisele pööratakse tähelepanu nii kriminaaljustiitsüsteemis kui ka väljaspool seda (näiteks toimetuleku-, haridus-, tööhõive- ja tervishoiuvaldkonnas)
 - kriminaalhoolduse ja vanglatöös keskendutakse taasühiskonnastamisele ning kinnipeetavate inimväärikale kohtlemisele
 - kinnipeetavaid valmistatakse vabanemiseks ette: neile pakutakse mõtestatud tegevust ja võimalikult paljudele tagatakse tõenduspõhised sotsiaalprogrammid ning ühiskonna vajadustele vastavad õppimis- ja töötamisvõimalused
2. „**Eesti keele arengukava 2021-2035**“¹², milles üheks tegevussuunaks on kooskõlas sidusa Eesti arengukava eesmärkidega arendada täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe kvaliteeti, laiendada eesti keele õppimise võimalusi ja luua eesti keele praktiseerimise võimalusi piirkondades, kus elab rohkem muu emakeelega inimesi.
 3. „**Haridusvaldkonna arengukava 2021-2025**“¹³, millega toetatakse ühise kultuuri- ja väärtusruumi kujunemist, tagatakse kvaliteetne eestikeelne ja eesti keele õpe ning soodustatakse võõrkeelte õppimist.
 4. „**Sidusa Eesti arengukavaga 2021-2030**“¹⁴, milles toetatakse kohanemist ja lõimumist ning aidatakse kaasa, et Eesti ühiskond oleks sidusam ja stabiilsem. Soodustatakse, et eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed kannaksid Eesti identiteeti, osaleksid aktiivselt ühiskonnaelus, jagaksid demokraatlikke väärtusi ja ühist kultuuri-, info- ja suhtlusruumi ning tunneksid ühtekuuluvust. Luuakse võrdseid võimalusi edukaks iseseisvaks toimetulekuks ja heaoluks kõigile Eestis elavatele inimestele, edendatakse ühtse kultuuriruumi loomist ja lõimumist.

TAT on seotud järgmiste strateegiatega:

1. **Strateegia „Eesti 2035“**¹⁵ – TAT-i tegevustega panustatakse „Eesti 2035“ kahte strateegilisse sihti (vt joonist):
 - a) sihti „Ühiskond“ – sihiks on avatud, hooliv ja koostöömeelne ühiskond;
 - b) sihti „Inimene“ – sihiks on arukas, tegus ja tervist hoidev Eesti inimene.

¹² <https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid-ja-programmid>

¹³ https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid-ja-programmid?view_instance=0¤t_page=1#noortevaldkonna-aren

¹⁴ <https://www.kul.ee/siduseesti2030>

¹⁵ <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/aluspohimotted-ja-sihid#inimene>

Viis strateegilist sihti

Joonis 1. Viis strateegilist sihti strateegias „Eesti 2035“

TAT-i tegevustega panustatakse hoolivasse ühiskonda, kus igapähe on võimalus eneseteostuseks terve elukaare ulatuses ning tagatud on selleks vajalik tugivõrgustik. Samuti on TAT-i tegevused suunatud arukale inimesele, kes hindab teadmisi, hoiab ennast, teisi ja (elu)keskkonda ning suhtub toetavalt kõikidesse ühiskonnarühmadesse. Sihtide saavutamiseks toetatakse eesti keele õppimist, tagatakse eesti keele õppimise võimalused ja (digi)lahendused mujal elavatele rahvuskaaslastele ja teistele huvitunutele. Samuti ajakohastatakse võrdsete võimaluste loomisel hariduses ja tööturul kohanemis- ja lõimumisteenuseid, eesti keelest erineva emakeelega õppijate hariduskorraldust ja keeleõpet ning töötatakse välja lahendused, mis hoiaksid kohalikku elanikkonda aktiivsena just Eesti tööturul.

TAT-i sihtrühma taustast tuleneva võimaliku tõrjutuse ja stigmatiseerimise tõttu on piisava keeletaseme saavutamine suurema konkurentsivõime saavutamisel väga oluline. Muuhulgas ühtlustab see sõltumata sihtrühma elukohast tema võimalusi tööturule ja/või haridusellu naasmisel.

TAT-i käskkirja III peatükis on esitatud „Eesti 2035“ näitajad, millega mõõdetakse TAT-i tegevuste panustamist horisontaalsetesse põhimõtetes ja TAT-i tegevuste mõju neile.

2. „Vanglateenistuse strateegia 2023-2027“¹⁶ strateegiliseks sihiks korduvkuritegevuse ärahoidmisel keskenduda kriminaalhoolduses ja vanglatöös taasühiskonnastamisele ja kinni peetavate inimväärikale kohtlemisele. Kinni peetavaid valmistatakse vabanemiseks ette: neile pakutakse mõtestatud tegevust ning võimalikult paljudele tagatakse osalemine tõenduspõhistes sotsiaalprogrammides ja ühiskonna vajadustele vastavates õppimis- ja töötamisvõimalused.

TAT tegevused on kooskõlas valdkondlike arengukavade ja strateegiatega ning panustavad kinni peetavatele ja vahistatutele teenuste pakkumisele, et toetada nende naasmist õppetegevusse või tööturule ja aidata neil hoiduda uutest kuritegudest.

¹⁶ <https://www.vangla.ee/et/asutused/vanglateenistuse-strateegia>

TAT on seotud järgmiste programmide ja sekkumistega:

1. „**Justiitsministeeriumi programmi aastateks 2023–2026**“ kohaselt on inimeste sattumine kriminaaljustiitsüsteemi riigile kulukas ning pärsib avatud, hooliva ja koostöömeelse ühiskonna arengut. Kriminaalpoliitika üks eesmärke on vähendada korduvkuritegevust. Olulisi korduvkuritegevusega seonduvaid probleeme on õigusrikkujate suutmatus kohaneda eluga vabaduses ja seetõttu pannakse toime uusi kuritegusid. Ebapiisav hõivatus ja positiivsete sotsiaalsete sidemete puudumine aga suurendab korduvkuritegevuse riski. Sestap peab vangistuse täideviimine olema paindlik ja võimalikult vähe tekitama vabast ühiskonnast võõrandumist ning aitama kaasa turvalisele naasmisele ühiskonda. TAT-i sekkumiste eesmärgiks on läbi taasühiskonnastavate tegevuste ja sotsiaalprogrammide suunata inimene pärast vabanemist õiguskuulekale teele ja hõlbustada tema ühiskonda taas-sisenemist.
2. Kultuuriministeeriumi „**Lõimumisprogrammis 2021-2024**“¹⁷ nähakse ette, et Eesti ühiskond on lõiminud ja sotsiaalselt sidus, erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ja jagavad demokraatlikke väärtusi ja ühist kultuuri-, info- ja suhtlusruumi ning tunnevad ühtekuuluvust. Programmi eesmärgiks on sidus ja stabiilne Eesti ühiskond, kus eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed kannavad Eesti identiteeti, osalevad aktiivselt ühiskonnaelus, jagavad demokraatlikke väärtusi ja ühist kultuuri-, info- ja suhtlusruumi ning tunnevad ühtekuuluvust. Loodud on võrdsed võimalused edukaks iseseisvaks toimetulekuks ja heaoluks kõigile Eestis elavatele inimestele.
3. Haridus- ja Teadusministeeriumi „**Keeleprogrammis 2023-2026**“¹⁸ nähakse ette eesti keele kui teise emakeele õppe tõhustamist, maine ja staatuse tugevdamist muukeelse elanikkonna seas. Antud programm panustab peamistele kitsaskohtadele, mis puudutavad riigikeele õpet ja õpetamist. Eesti keele oskus on vajalik Eesti ühiskonnas edukaks toimimiseks, kuid on elanikke, kelle eesti keele oskus ei ole piisav, et nad saaksid takistusteta omandada haridust, osaleda tööturul ja ühiskonnaelus. Elanike keeleoskuse arendamiseks tuleb teha järjepidevat tööd. Täiskasvanute eesti keele õppe valdkonna koordineeritus vajab süsteemset arendamist. Eesti keele õppes tervikuna on puudu kaasaegseid ja terviklikke e-õppematerjale, piisavalt ei ole pakutud täienduskoolitusi, et nii keele- kui ka aineõpetajad oleksid suutelised toetama õpilaste keeleoskuse igakülgset arengut.
4. Rakenduskava sama erieesmärgi sekkumisega „**Noorte retsidiivsuse vähendamisele suunatud erinevad tegevused. Sihtrühm: noored, spetsialistid, võimalikud teenuse osutajad**“ panustatakse õigusrikkumise taustaga noorte (14-29. a) retsidiivsuse vähendamisse läbi tööturule sisenemise, vaimse tervise, perekesksete tegevuste ja digipädevuste toetamise. Noortele suunatud sekkumisega tagatakse terviklikud meetmed, mis hõlmavad tegevusi noorte riskikäitumise ja sotsiaalse tõrjutusriski ennetamiseks, noorte konkurentsivõime ja tööeluga kokkupuute suurendamiseks, keerulisse olukorda sattunud noorte toetamiseks ja korduvkuritegevuse ennetamiseks. Käesolev TAT keskendub kinnipeetavate keeleoskuse parandamisele ja lõimumistegevuste pakkumisele, mis ei kattu noortele õigusrikkujatele suunatud tegevusega. Peamine seos seisneb sihtrühmas juhul, kui eesti keele õppes osaleb kuni 29-aastane kinnipeetav.
5. Rakenduskava sama erieesmärgi sekkumisega „**Eesti keele õpe ja keeleõppe**

¹⁷ <https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/riigieelarve-ja-eelarvestrateegia/riigi-eelarvestrateegia#riigi-eelarvestratee>

¹⁸ <https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/riigieelarve-ja-eelarvestrateegia/riigi-eelarvestrateegia#riigi-eelarvestratee>

arendamine“ panustatakse eesti keele õppe laialdasemale kasutamisele. Kinnipeetavate keeleõpe on üks osa, mis aitab õigusrikkujal peale vabanemist jätkata elukestva õppega, tööelus areneda läbi kutsehariduse omandamise või täiendõppe.

6. Rakenduskava sama erieesmärgi sekkumisega „**Eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasipöördujate tööturul konkurentsivõimet toetavad tegevused**“ toetatakse eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste lõimumist Eesti ühiskonda. TAT tegevuste raames on toimuvad tegevused kinnipeetavatele keele- ja lõimumistegevuste korraldamiseks, mis seovad neid hiljem paremini nii oma kogukonnaga, Eesti ühiskonnaga, sh tööturu ja hariduse valdkonnaga.

Punkt 1.1.13 toob esile TAT-i tegevuste koostöela 2021-2027 rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud üldiste valikukriteeriumidega, arvestades järgnevat:

a) projekti koostöela valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele

TAT-i tegevused on koostöelas valdkondlike arengukavade ja strateegiatega eesti keele oskuse parandamise ning erineva keele- ja kultuuritaustaga inimeste parema lõimumisega seotud valdkonnas ning panustavad rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkidesse kinnipeetavate aktiivse kaasamise ja hilisema konkurentsivõime parandamise kaudu.

TAT-i tegevustel on mõju kinnipeetavate korduvkuritegude toimepanemisele, kuna vanglas toimuvate tegevustega keeletaseme ja lõimumise parandamiseks aitavad vähendada kuritegude toimepanemist.

TAT tegevuste mõju on keeleõppe puhul selgelt näha ja mõõdetav, küll aga võtab lõimumistegevuste väljatöötamine ja juurutamine aega. Konkreetselt lõimumise tulemuslikkust ja mõju saab ühiskond tunnetada hiljem, kuid sihtrüma on võimalik koheselt motiveerida, tõsta tema teadlikkust Eesti ühiskonnast ning kujundada positiivsemaid hoiakuid Eesti riigi suhtes. Lõimumistegevuste raames välja töötatud meetodikaid ja materjale on võimalik pärast projekti lõppu kasutada, millest saavad kasu ka pärast projekti lõppu osalevad kinnipeetavad.

Tegevuste toimumise aeg on realistlik, kuna olenevalt vangistusajast, võib keeleõpe kesta aastaid ning lõimumistegevuste väljatöötamine ja nende rakendamine vanglateenistuses võtab aega.

TAT-i sekkumised avaldavad kaudset mõju korduvkuritegevusele ja aitavad seda ennetada, kuna parema keeleoskuse ja lõimumistegevuste tulemusel on suurema tõenäosusega osaleda tööturul, alustada või jätkata haridusteed ning osaleda ühiskonnaelus.

Projekti koostöela valdkondlike arengukavadega, rakenduskava poliitika- ja erieesmärgiga ning meetme eesmärgiga on esitatud käskkirja punktis 1 ja seletuskirja peatükis 1 „Reguleerimisala, seosed Eesti riigi eesmärkide ja programmidega“.

b) projekti põhjendus

Käesoleval ajal on keeleõpe juba toimuv tegevus, kuid selle potentsiaal (sh lõimumistegevuste arendamine) on osaliselt kasutama. TAT sekkumistega on tegevustesse võimalik kaasata rohkem kinnipeetavaid kui seni ning muuta keeleõpet intensiivsemaks ja tõhusamaks. Lisaks on võimalik selle raames välja töötada ja kasutada uusi meetodeid, mis edendavad keeleõppe kvaliteeti ja tulemusi.

TAT-is plaanitud sekkumised arvestavad sihtrühma eripärade (madal keeleoskus) ja vajadustega, mistõttu on TAT-i sekkumised eesmärkide saavutamiseks mõjusad ja sobivad ning täidavad TAT-i tegevustele seatud eesmärgi parimal moel. TAT-i sekkumiste eesmärk on

võimaldada kinnipeetavatele suurendatud auditoorse töö mahuga eesti keele kursust, mis võimaldab edasi liikuda kõrgemale õppetasele ja kursuse lõppedes omandada C1 tase. Selle tulemusel suureneb kinnipeetava toimetulek vanglast vabanedes. TAT-i sekkumised keskenduvad riigikeelest erineva kodukeelega kinnipeetavate konkurentsivõime tõstmisele, hariduse kvaliteedi parandamisele ja ühiskonna sidususe suurendamisele. See hõlmab erinevalt tänasest olukorrast terviklikumalt edukamat keeleõppesüsteemi ja lõimumistegevuste loomist, koostöö edendamist eri tasandite ja sektorite vahel, meetmete rakendamist korduvkuritegevuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohu ennetamiseks.

TAT-i tegevuste vajalikkus ja probleemikäsitus sisalduvad käesoleva seletuskirja peatükis 2 „Toetuse andmise eesmärk“.

c) projekti kuluefektiivsus

Keeleõpe on aastaringselt toimuv tegevus ning osalejate arv ja eelarve on prognoositav. TAT-i sekkumiste eelarve on planeeritud vastavalt kinnipeetavate arvule ning varasematele tegevustele lähtuvalt. Eesti vanglates on veidi alla tuhande kinnipeetava (lisaks vahistatud), kelle riigikeele tase on alla C1 taseme ja kes vajavad riigikeele omandamist ning kes võiksid osaleda ka lõimumistegevustes. Olulised kulukohad on kaardistatud, sh õpetajate ja lektorite tasud, õppevahendid, lõimumistegevused.

TAT-i tegevuste elluviimiseks on ette nähtud projektijuht, keda toetab sisutegevuste planeerimisel valdkonna eksperdid. Projektijuht vastutab TAT-i tegevuste sisulise ettevalmistamise, elluviimise, juhtimise, kontrolli, seire ja hindamise läbiviimise eest kaasates mh teenuseosutajate ja vanglateenistujate kaudu vastavat kompetentsi ja teadmist.

Projektijuht esitab iga aasta kohta tegevuskava koos tegevuste ja nende elluviimiseks kavandatud täpsete kuludega aastate kaupa, pidades silmas kulude mõistlikkust ja vajalikkust, et soodustada projekti eesmärkide täitmist.

Seetõttu on plaanitud tegevused eelarvega realistlikult seotud, arvestades TAT-i tegevuste keerukuse, aja- ja ressursimahukusega.

TAT-i sekkumiste elluviimiseks lähtutakse personali valimisel asjakohasest kvalifikatsioonist ja varasemast projektijuhtimise kogemusest, teadmistest ja kogemusest TAT-i tegevuste sihtrühmadega töötamisel ning sekkumiste väljaarendamisel.

d) toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia

Avalikke taotlusvoore TAT-i tegevuste elluviimiseks ei korraldata. TAT-i tegevuste elluviija on JuM-i vanglate osakonna taasühiskonnastamise talitus.

Vanglate osakond teostab tegevuse elluviimisel avalikku võimu ja kaasab TAT-i tegevustesse teenuseosutajaid, korraldades hankeid.

TAT-i tegevused on seotud JuM-i vastutusvaldkonnas oleva kriminaalpoliitika kavandamise ja elluviimisega ning kuritegevuse vähendamisega.

Vanglate osakonna põhimääruse § 2 lg 2 punkti 4 kohaselt on vanglate osakonna pädevuses juhtida vanglate taasühiskonnastamise- ja religioonialaste tegevusi.

Vanglate osakonna põhimääruse § 2 punkti 14 kohaselt juhib vanglate osakond taasühiskonnastamise- ja religioonialast tegevust ning taasühiskonnastamise talituse ülesandeks on muu hulgas kinnipeetavate vabanemiseks ettevalmistamise ja vangistuse järelrehabilitatsiooni süsteemi arendamine ja juhtimine ning kinnipeetavate ja vahistatute hariduse ning kultuurilise tegevuse juhtimine.

TAT-i sekkumis viiakse läbi koostöös vanglatega, kellel on keeleõppe korraldamisel pikk

kogemus ja TATi sekkumiste elluviimine tagatud.

Õigusrikkujate taasühiskonnastamise tõhustamist ja retsidiivsuse vähendamist viib JuM ellu kriminaalpoliitika põhialused 2030, vägivallaennetuse kokkuleppe 2021-2025 ja TERE raamistiku Justiitsministeeriumi programmi 2023–2026 kaudu.

Kokkuvõtteks, taasühiskonnastamise ülesandeid saab täita üksnes JuM, mistõttu saab ta olla TAT-i tegevuste elluviijaks.

JuM-il kui TAT-i tegevuste elluviijal on olemas TAT-i tegevuste elluviimiseks vajalik õiguslik, organisatsioonile ja tehniline võimekus. Lisaks on JuM-il kui rakendusametusele kehtestatud projekti rakendamiseks vajalikud tööprotseduurid, asutusesisesed korrad ja juhised, mis tagavad tegevuste elluviimise ning TAT-i rakendamise selguse ja läbipaistvuse.

e) projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega ning olulise kahju ärahoidmise põhimõttega.

Kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on selgitatud käskkirja punktis 1 ning seletuskirja I „Reguleerimisala, sh kooskõla Eesti riigi eesmärkide ja programmidega“ ja III peatükis „TAT mõju horisontaalsetele põhimõtetele“.

Punktis 1.1.14 esitatakse TAT-i kooskõla põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“ (DNSH) . Rakenduskava DNSH analüüs järeldas, et kuna meede on kooskõlas „Eesti 2035“ strateegiaga ega hõlma selget kokkupuudet hinnatava keskkonnanägemisega, ei ole sellele näha ka olulist negatiivset mõju. Seega vajadus täiendavate leevendusmeetmete kehtestamisele puudub. TAT-i tegevustes järgitakse ühissätete määruse artiklis 9 esitatud olulise kahju ärahoidmise põhimõtet, mille hindamiskriteeriumid tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852¹⁹ artiklist 17. Sellele lisaks tuleb arvesse võtta ka EL-i kestliku arengu eesmärgid²⁰ ja Pariisi kliimakokkulepet²¹.

Projektide rakendamisel järgitakse asjakohaseid keskkonnanägemisi õigusakte ja keskkonnanägemislike hangete põhimõtteid. Kuna TAT-i tegevused viiakse ellu riigiasutuste tavapärase tegevuse raames, ei ole neil tegevustel märkimisväärset lisamõju järgmistele EL-i keskkonnanägemistele:

- a) kliimamuutuste leevendamine;
- b) kliimamuutustega kohanemine;
- c) vee- ja mereressursside säästev kasutamine ja kaitse;
- d) ringmajandus;
- e) reostuse vältimine ja kontroll;
- f) bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ning taastamine.

Ühendamääruse § 41 lõike 1 punktis 7 kehtestatakse asjakohasel juhul nõuded, mille järgi ei tohi tekitada määruse (EL) 2020/852 artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnanägemisega. TAT-i tegevused ei sisalda keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §-s 6 sätestatud olulise keskkonnamõjuga tegevusi. Kuna TAT-i tegevused ei tekita potentsiaalselt olulist kahju keskkonnanägemistele, ei ole vajadust kehtestada lisanõudeid.

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2020/852](#), 18. juuni 2020, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (EMPs kohaldatav tekst)

²⁰ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-and-united-nations-common-goals-sustainable-future_et

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/content/paris-agreement/paris-agreement.html?locale=et>

TAT-i raames viiakse ellu tegevusi, millel on laiem ühiskondlik mõju, kuna need puudutavad madalama tööhõivemääraga ühiskonnagruppe.

TAT-i elluviijad järgivad keskkonnahoidlike hangete põhimõtteid, korraldavad sündmusi keskkonnahoidlikult ning kommuniqueerivad neid põhimõtteid ka teenuseosutajatega. TAT-i sekkumiste väljatöötamisel, teenuste hankimisel ja pakkumisel ning kommunikatsioonis arvestatakse keskkonnahoidlike ja keskkonnateadlikkust suurendavate eesmärkidega, sh järgitakse Keskkonnaministeeriumi keskkonnahoidlike sündmuste juhendit²².

2. Toetuse andmise eesmärk

Käskkirja punktis 2 selgitatakse TAT-i tegevuste eesmärki.

TAT-i tegevuste eesmärk on pakkuda kinnipeetavatele teenuseid, mis suurendavad pärast vabanemist nende osalust ühiskonnaelus, toetavad nende naasmist tööturule või õppetegevusse ning aitavad neil hoiduda uutest kuritegudest.

TAT-i tegevuste eesmärk on soodustada taasühiskonnastumist ja võimaldada isikutel pärast vabanemist paremini toime tulla nii asjaajamises riigiga kui isiklikus elus. Seda võimaldab suures osas piisava tasemega riigikeele oskus. Samuti parandab riigikeele oskus inimese võimalusi saada tööd ja osaleda ühiskonnaelus, sest ta saab paremini aru riigikeeles edastatavast informatsioonist.

Lõimumistegevuste eesmärk on pakkuda määratlemata kodakondsusega ning eri keele ja kultuuritaustaga inimestele kodanikuõpet, et tõsta nende teadlikkust Eesti riigist ja Euroopa Liidust ning korraldada kodanikuhariduse temalisi koostöötegevusi.

TAT-i tegevused aitavad vähendada õigusrikkujate retsidiivsust.

Probleemikäsitlus ja TAT-i tegevuste vajalikkus

2022. a septembri seisuga on Eesti vanglates 1761 kinnipeetavat ning 349 vahistatud. 124 vahistatul ja 809 süüdimõistetul on keeletase alla C1, kes vajaksid erinevatel tasemetel keeleõpet ning ühtlasi ka järk-järgulist lõimumisvõimalust.

Eesti üheks väljakutseks on ühiskonna kultuurilise mitmekesisusega toimetulek. Ligi 30% Eesti elanikkonnast on teisest rahvusest ja eesti keelest erineva emakeelega inimesed. Viimasel kümnendil on ränne maailmas ja Eestis kasvanud. See suurendab Eesti mitmekesisust ja sellega seotud väljakutseid veelgi. Samuti suureneb vajadus pakkuda kohanemist ja lõimumist toetavaid teenuseid uutele ning suurematele sihtrühmadele ning vajadus ka rohkemate teenusepakkujate järgi. Lõimumispoliitika suurim eesmärk on alates taasiseseisvumisest olnud teisest rahvusest püsielanike lõimumine ja sidusa ühiskonna kujundamine. Tänapäeval lisandub uue väljakutsena uussisserändajate edukas kohanemine ja pikemaajalisem lõimumine.²³

Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi OSKA seniste valdkondlike uuringute käigus on selgeks saanud, et üldoskustest tuleb aina enam rääkida, sest Eesti innovaatilisus ja teadmuspõhisus võib muuhulgas sõltuda suurel määral sellest, kui head on Eesti töötajate ja tööandjate üldoskused. Üheks selliseks on lävimisoskus, mis puudutab ka keeleoskust: oskus

²² <https://ringmajandus.envir.ee/index.php/et/abimaterjalid/keskkonnahoidlike-sundmuste-korraldamine>

²³ <https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2021/03/L%C3%B5pparuanne.pdf>

saada aru emakeelest või võõrkeelest, mõista sõnade, lausete ja lõikude täpset tähendust ning sõnadevahelisi seoseid, oskus esitada teavet ja ideesid selgelt.²⁴

Eesti Rakendusuringute Keskus CENTARi uuring²⁵ toob välja, et levinuimad takistused, miks inimesed pole valmis oma eesti keele oskust parandama, on seotud rahapuudusega, mistõttu on keeruline leida õppimiseks vahendeid (62–71% eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanutest, kes ei oska eesti keelt, leiab, et see takistus on tema jaoks oluline või väga oluline). Vanglas on seevastu asjakohane välja tuua, et riigikeele õpe on tasuta ning osalemise ja heade tulemuste eest on võimalik saada ka mõningast tasu. Muuhulgas on nenditud, et väljakutseks eesti keele õppe laiendamisel on vanemaealiste, madalama haridustaseme ja puuduva keeleoskusega inimeste toomine eesti keele õppesse. Üks nende gruppide eesti keele õppimise ja õpetamise raskuste põhjusi on üldiste õpioskuste vähesus. Seetõttu peavad õppemeetodid olema vastavuses täiskasvanud õppijate vajaduste ja soovidega. Õigusrikkujate taust peegeldab sageli samasuguseid probleeme, kus õpitee on varakult katkenud ning viimatistest õpingutest on möödunud väga pikk aeg.

Eesti Rakendusuringute Keskus CENTARi läbiviidud uuringus²⁶ tunnetasid nii eesti keele koolitusel käinud kui mitteosalenud kõige olulisema takistusena puudulikku eesti keele oskust. Tervelt 73–84% koolitusel mitteosalenutest tunnetab ebapiisavat eesti keele oskust tööle saamisel takistusena. Seega on ka õigusrikkujate edaspidiseks tööturul edukaks osalemiseks keeleoskus väga vajalik ning samuti ka teadmised Eesti ühiskonna toimimisest.

Kokkuvõtvalt, uuring toetab teadmist, et keeleõppe motivatsioon ja tulemuslikkus on seotud keelekeskkonnaga – piirkondades, kus ei ole eestikeelset keelekeskkonda, või õppurite puhul, kes viibivad valdavalt omakeelses keskkonnas, on keeleõppe tulemuslikkus pikas perspektiivis madalam. Kokkupuude eestikeelse keskkonnaga suurendab olulisel määral keeleõppe motivatsiooni ja koolituste efektiivsust.

Samas ei ole näiteks igas Ida-Virumaa piirkonnas eestikeelset suhtluskeskkonda olemas, mistõttu tuleb selle puudumist kompenseerida. Vajalik on, et lisaks teatud keeleoskuse tasemeni viivatele kursustele järgneksid ka muud teenused, mis aitaksid saavutatud keeletaset hoida või seda kinnistada. Nendeks on valdavalt keelekohvikud, keeleklubid ja muud koostöötegevused.

See tähendab, et riiklikult peaks olema loodud eestikeelset suhtluskeskkonda pakkuvad järjepidevad võimalused eesti keele taseme hoidmiseks ja arendamiseks sellistes piirkondades, kus suhtluskeskkond muidu puudub.

Töötukassa pakutavate koolituste puhul oli kõige levinum probleem seotud osalejate ebaühtlase keeletasemega ühes keelegrupis (63–70% koolitusel osalenutest tõi selle probleemina välja), mis näitab, et gruppide ebaühtlane keeletase on koolitusel osalemisel teistest probleemidest oluliselt levinum.

Eesti keel on vajalik hea töökoha saamiseks, seevastu integratiivne motiiv – soov samastuda ühiskonnaga ja omada eestlastega samu väärtusi – on tagaplaanil. Seetõttu on keeleoskuse parandamisel tähtsad nii integratiivsed motiivid, mis väljendavad näiteks õppija soovi paremini suhestuda eesti keele, Eesti kultuuri ja ühiskonna ning eestlastega, kui instrumentaalsed

²⁴ https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2022/03/Tooelu_yldotskused_Liigitus_ja_vajadused_lyhiaruanne.pdf

²⁵ <https://centar.ee/tehtud-tood/eesti-keelest-erineva-emakeelega-taiskasvanute-eesti-keele-ope-loimumis-ja-toohoivepoliitikas-kvaliteet-moju-ja-korraldus>

²⁶ samas

motiivid, mis võimaldavad saavutada isiklike eesmärke (saada (parem) töö, osaleda täienduskoolitustel, tulla toime ametkondliku asjaajamisega jms) või vältida kahju tekkimist (nt töökaotust, keeleksamil põrumist jms).

Teise keele õppimisel on sisemine motivatsioon pikas perspektiivis tõhusam kui väline motiveeritus.

TAT-i sekkumiste elluviimisega osaleb tegevuste lõpuks keele- ja lõimumistegevustes kokku vähemalt 2025 kinnipeetavat, kes õpivad erinevatel tasemetel riigikeelt ning teevad samme Eesti ühiskonnas hakkamasaamiseks. See tõstab sihtrühma teadlikkust Eesti ühiskonnast, toob nad vangistuses olles lähemale Eesti riigile ning ühtlasi soodustatakse tööturule naasmist, ühiskonna sidusust, hariduselus osalemist ning võimalust olla kaasatud kogukonda. Eeldatavalt on mõju pikaajaline ning jätkusuutlik, sest paranenud riigikeeleoskus on laiapõhjalise mõjuga ning keeleõpet on võimalik peale vangistust jätkata (sh läbi Eesti Töötukassa suunamise või Integratsiooni sihtasutuse).

3. Toetatavad tegevused

Käskkirja punkt 3 tuuakse välja toetatavad tegevused, nende eesmärk, kirjeldus, tulemus ja sihtrühm.

3.1. Keeleõpe

Tegevuse eesmärk

Tegevuse eesmärk on võimaldada kinnipeetavatel pärast vabanemist paremini toime tulla nii asjaajamises riigiga kui isiklikus ja tööelus. Riigikeele oskus parandab isiku võimalusi saada tööd ja osaleda ühiskonnaelus, saada aru teda ümbritsevast riigikeelsest informatsioonist. Oluline on riigikeelest erineva kodukeelega kinnipeetavate konkurentsivõime tõstmine, hariduse kvaliteedi parandamine ja ühiskonna sidususe suurendamine. Eesti keele õppe, eesti keeles õppimise ja mitmekeelsuse toetamisel on oluline roll eestikeelset kultuuriruumi väärtustava hoiaku kujundamisel.

Tegevuse kirjeldus

Keele õpe toimub vangla territooriumil. Vanglates viiakse läbi riigikeele õpet Euroopa keeleõppe raamdokumendis kirjeldatud keeleoskustasemetele: A1, A2, B1, B2 ja C1. Muu emakeelega kinnipeetavate eesti keele oskus testitakse ja vajadusel motiveeritakse isikut alustama riigikeele õppimist. Alates A2 tasemest makstakse kinnipeetavatele motivatsiooni suurendamiseks riigikeele õppimise eest tasu standardiseeritud ühikuhinna alusel (vt seletuskirja punkti 7). Riigikeele õppe rühmadesse on planeeritud maksimaalselt 15 kinnipeetavat, arvestades ka õppijate motivatsiooni ja õppimisvõimega. Tasemetel A1-C1 on ettenähtud mahuks 240 astronoomilist tundi ning keskmiselt jääb see 6-7 kuu pikkuseks kursuseks.

Rühmade planeerimisel arvestatakse, et kinnipeetav (sh vahistatu) saaks võimalikult kiiresti jätkata järgmise taseme kursusel, et kursuste vahele ei jääks väga pikka pausi ning lühema karistusajaga kinnipeetavad saaksid maksimaalselt osaleda käimasoleval kursusel. Juhul, kui kursus jääb vabanemise tõttu pooleli või eksam sooritamata, on võimalik õpinguid jätkata väljaspool vanglat, nt sooritada vajadusel Haridus- ja Noorteameti (HARNO) tasemeksam, osaleda keelekohvikutes, Eesti keele maja korraldatud üritustel jne. Väljaspool vanglate keeletegevustes osalemine toimub isiku enda kulul. Keeleõppe ja lõimumistegevused on

suunatud igas vanuses kinnipeetavatele (sh vahistatutele), sõltumata hariduslikust taustast, vanusest, kodakondsusest, rahvusest vms.

Keeleõppes kasutatakse spetsiaalselt vanglateenistusele väljatöötatud õpikuid tasemetele A1-B1 ning alates tasemest B2 kasutatakse teisi õpetajate poolt soovitud õppematerjale. Õppematerjalid trükitakse vastavalt rühmades osalejatele või soetatakse käimasolevate rühmade vajadustele täiendavaid materjale juurde nt grammatika, suuliste harjutuste läbiviimiseks, töövihikud. Juhul, kui interneti kasutus vanglates laieneb, võib avaneda ka võimalus laiendada juba olemasolevaid keeleõppe nii tasuta kui tasulisi interaktiivseid veebivõimalusi (keeleklikk, speakly, k44nuk jne) või ka keeletaseme testimisvahendeid, mida koostöös õpetajatega täiendavalt rakendada. Oluliseks meetodiks on tänapäevase ning keeleõpet ning selle praktiseerimist soodustava keskkonna loomine, metoodiliste materjalide arendamine ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtu soodustamine keeleõppes, samuti eesti keele õpet pakkuvate keelefirmade, organisatsioonide võrgustiku hoidmine ja arendustegevused.

Riigikeele õppe tulemusi mõõdetakse HARNNO poolt läbi viidud riikliku eesti keele taseme eksamiga. Õppematerjalid ja hinnangud riigikeeleõppe süsteemile vanglas tellitakse vanglavälistelt ekspertidelt. Riigikeele oskust on vaja täiendada ligi tuhandel kinnipeetaval, kelle keeletase on alla C1. 2021. aastal avati vanglates kokku 48 keeleõppe rühma, kus osales kokku 701 kinnipeetavat. Seni ei ole olnud tasemete jätkumine sujuv, sest järgmise rühma avamist peab pikalt ootama ning teisalt on alustajate seas palju välja langejaid, kes vajaksid lisaõpet.

Lisaks on võimalik keeleõpet toetada erinevate vanglas vajaminevate dokumentide lihtsustamisega, et keeleõppe käigus oleks võimalik neid paremini mõista (nt kodukord) ning laiemalt toetada füüsilist keeleõppe keskkonda.

Eesti keele õpetajate leidmiseks otsitakse hankega sobivad teenuseosutajad. Vanglas koosseisulisi eesti keele õpetajaid ei ole.

Tegevuse sihtrühm

Kinnipeetavad ja vahistatud

TAT-i tegevuste peamine sihtrühm on vangid ja vahistatud, kelle keeletase on madalam kui C1. TAT sihtrühmad on kinnipeetavad ja vahistatud, kelle emakeeleks ei ole eesti keel. Sageli kuuluvad nad erinevatesse kultuuriseltsidesse vanglas.

Vanglateenistus

Vanglaametnikud ja töötajad, näiteks inspektor-kontaktisikud, riigikeele õppe ja hariduskorraldajad kes otseselt või kaudselt puutuvad kokku vanglas viibivate isikutega. TAT-i tegevuse sihtrühmale on iseloomulikud muutused toimetulekus, motivatsiooni kõikumine ja ühiskonnas toimivate muutustega pigem aeglane kohanemine. Vanglateenistujad motiveerivad keele- ja lõimumistegevustes osalema. Vanglas planeeritakse karistuse täideviimist ja taasühiskonnastamist ning korraldatakse vajalikud tegevused keeleõppesse ja lõimumistegevustesse jõudmiseks.

Teenuseosutajad

Teenuse pakkujad (organisatsioonid) ja arendajad või hindajad (otsitakse väljaspool vanglat), kes viivad ellu TAT keeleõppe tegevusi. Teenuseosutajateks võivad olla mittetulundusühingud, sihtasutused (nt Integratsiooni Sihtasutus), osühingud vm juriidilised ja eraisikud.

3.2. Lõimumistegevused

Tegevuse eesmärk

Tegevuse eesmärk on vanglast toimuvate lõimumistegevuste kaudu tõsta kinnipeetavate teadlikkust Eesti riigist ja Euroopa Liidust ning lõimida sihtrühma kuuluv kinnipeetav paremini Eesti ühiskonda, samuti juurutada vastavaid praktikaid vanglateenistuses.

Tegevuste kirjeldus

Vanglas võimaldatakse juba täna vangidele mitmesuguseid sekkumistegevusi: sotsiaalprogrammid, usutegevus, tööhõive, üld- ja kutseharidus ning riigikeele õpe, samuti erinevaid huvitegevusi.

TAT-i tegevuste raames korraldatakse vanglates sihtrühma kuuluvatele kinnipeetavatele kodanikuõpet ning riigikaitse ja kodanikuhariduse teemalisi koostöötegevusi. Lisaks käsitletakse lõimumistegevuste raames isikute rahvusidentiteedi küsimust kultuuri ja ajaloo kontekstis.

Ühe osana lõimumistegevustest moodustab kultuuri- ja ühiskonnategelaste küllakutsumine, vestlusringide ja temaatiliste loengute korraldamine (nt 2019-2020 korraldati vanglates Eesti kultuuriruumi loeng Timur Guzairovi poolt, mis võeti hästi vastu). Sealhulgas viiakse läbi juhendatud töötubasid, mis toetavad lõimumist, keeleõpet ja mõne uue oskuse arendamist (nt käsitöö, kultuuriklubi, aruteluringid). Olulisel kohal on ka lõimumismetoodika arendamine vanglateenistuses, seda läbi kaasaegsete keeleõppemetodite, materjalide ja interaktiivsete võimaluste. Oluliseks meetodiks on ka tänapäevase lõimumist ning selle praktiseerimist soodustava keskkonna loomine, metoodiliste materjalide arendamine ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtu soodustamine lõimumistegevuses, samuti lõimumistegevusi pakkuvate organisatsioonide võrgustiku hoidmine ja arendustegevused. Nimetatud võimalused loovad võimalusi kaasata keeleõppeprotsessidesse ja lõimumistegevustesse uusi ja loovaid meetodeid, mida saavad läbi viia vanglaametnikud koostöös sihtrühma kuuluvate kinnipeetavatega. Lõimumistegevused toimuvad vangla territooriumil.

TAT-i sekkumiste tulemusel kasvab vanglas viibivate isikute teadlikkus Eesti ühiskonnast, kultuurist, keelest vms, kuid mitte vähem tähtsam ei ole mõtestatud hõive pakkumine vanglas nimetatud tegevuste kaudu.

Lisaks saab lõimumistegevuste arendamise käigus vanglateenistus uued teadmised ja meetodid, kuidas neid läbi viia ning ühtlasi anda võimalust sihtrühmale lisaks keeletaseme tõstmisele ka lisaväärtust edukama lõimumise näol.

Vanglateenistuses lõimumistegevustes osalemise tulemusena peaksid kasvama vanglas viibivate isikute võimalused tööturul ning tõstma ka edukat osalemist eestikeelses haridussüsteemis. Seeläbi kahaneb ka võimalus, et endised kinnipeetavad satuksid diskrimineerimise alla, sest nad suudavad olla ühiskonnas aktiivsemad, tarbida sotsiaal- ja tervisevaldkonna teenuseid.

Tegevuse sihtrühm

Kinnipeetavad ja vahistatud

TAT-i tegevuste peamine sihtrühm on vangid ja vahistatud, kellel on soov lõimumistegevustes osalemiseks või kes juba osalevad eesti keele õppes või mõnes muus eesti keele omandamist toetavas tegevuses. TAT-i tegevuse sihtrühmad on kinnipeetavad ja vahistatud, kelle emakeeleks ei ole eesti keel. Sageli kuuluvad nad erinevatesse kultuuriseltsidesse vanglas.

Tegevuste elluviimisega seotud:

a) Vanglateenistus

Vanglateenistujad (töötajad, ametnikud), kes motiveerivad kinnipeetavaid ja vahistatud keele- ja lõimumistegevustes osalema, Justiitsministeeriumi vanglate osakonna ametnikud, kes koos

vanglaametnikega osalevad TAT tegevuste raames väljatöötatud, koostatud või arendatud uute arenduste, rakenduste, meetodite vms koolitustel, seminaridel või õppekäikudel.

b) Teenuseosutajad

Õpetajad, kultuuri-, ajaloo-, poliitika- ja ühiskonnategelased, kes viivad ellu TAT lõimumistegevusi, töötubasid, arutelusid vms. Teenuse pakkujad (organisatsioonid) ja arendajad või hindajad (otsitakse väljaspool vanglat), kes viivad ellu TAT lõimumistegevusi. Teenuseosutajateks võivad olla mittetulundusühingud, sihtasutused (nt Integratsiooni Sihtasutus), osahingud vm juriidilised ja eraisikud.

4. Tegevuste abikõlblikkuse periood

Käskkirja punkt 4 sätestab TAT-i tegevuste (keeleõpe ja lõimumistegevused) abikõlblikkuse perioodiks 01.07.2023–31.12.2029.

5. Tulemused ja näitajad

Käesolevas peatükis selgitatakse meetme nimekirja ja TAT-i spetsiifiliste tulemusnäitajate sisu ja mõõtmise meetodikat. Täpsem meetodika on kirjas Rahandusministeeriumi hallatavas näitajate meetodikas ja passis. TAT tegevuste raames kaardistatakse riigikeele õppe vajadusega kinnipeetavad, kursustele sisenejad ja katkestajad. Oluline on saada tagasisidet tegevuse mõjust. Iga-aastase TAT-i tegevuste mõju hindamisega ja võimalike väiksemamahulisemate analüüside tulemused kajastatakse vahearuannetes.

Tabel 1. Näitajad

Meetme nimekirja näitajad		
Näitaja	Kriteerium	Mõõtmine
Osalejate arv (mitteunikaalne)	Keeleõppes ja lõimumistegevustes osalejate arv	Kinnipeetavate keeleõppes ja lõimumistegevustes arvestatakse osaluskordi. Keeletasemeid on alates A1st kuni C1-ni (üks keelekursus on keskmiselt 6-7 kuud sõltuvalt keeletasemest) ning iga uut sisenemist loetakse uueks osalemiskorraks, seega üks osaleja panustab näitajasse korduvalt. Näitaja arvestamisel arvestatakse ka kursuse kordamist, st kui kinnipeetav ei soorita keeleeksamit ja jääb kursust kordama, siis sama kursusega alustamist loetakse uueks osalemiskorraks. Lõimumistegevustes panustab iga osaleja väljundnäitajasse üks kord, kui tegevus toimub sarjana. Iga uut sisenemist

		uude lõimumistegevusse loetakse uueks sisenemiseks. Mõõtmise toimub üks kord aastas ja tulemused kajastatakse seirearuandes, mis esitatakse seisuga 31. detsember. Osalemise kohta kogutakse registreerimislehed.
--	--	--

6. Eelarve

Käskkirja punkt 6 sätestab TAT-i kogueelarve ja proportsioonid ESF+ ja riikliku kaasfinantseeringu lõikes. Tegevuste täpne eelarve koos tegevuste kirjeldusega esitab elluviija RA-le selleks ettenähtud vormil iga aasta kohta. Pärast RA kinnitamist esitab elluviija tegevuskava koos eelarvega RÜle.

Eelarve jaguneb keeleõppe- ja lõimumistegevuste vahel. Eraldi planeeritakse otseste personalikulude eelarve aastate lõikes.

7. Abikõlblikud kulud

Käskkirja punkt 7 näeb ette abikõlblikud ja abikõlbmatud kulud. Erisoodustus ja sellelt tasutav maks on abikõlblik kulu, mis võib tekkida näiteks vanglaametnike või Justiitsministeeriumi vanglate osakonna ametnike või töötajate osalemisega uusi meetodeid või arendusi tutvustavatel või õpetatavatel koolitustel, seminaridel ja õppekäikudel, millega kaasneb näiteks toitlustuskulud.

Abikõlblike kulude, sh mitteabikõlblike kulude kindlaks määramisel tuleb lähtuda ühendmäärusest.

TAT-is sätestatakse lahtine loetelu abikõlblikest kuludest. Elluviijal on kohustus tõendada TAT-is nimetatud kulu vajalikkust ja seotust tegevusega, kui projekti kontrollijad seda nõuavad. Vajadusel kooskõlastab elluviija kulu eelnevalt RÜ-ga, kui kulu ei ole abikõlblike kulude loetelus nimetatud.

Tegevuste elluviimisega kaasnevad personalikulud, mis on abikõlblikud ühendmääruse § 16 kohaselt. Projekti juhtimisega ning tegevuste elluviimisesse kaasatud ekspertide, kommunikatsioonispetsialisti ja koolitajatega seotud kulu on personalikulu ühendmääruse §-s 16 lg 1 nimetatud tingimustel. Kaudseid kulusid ei rakendata. Kui projekti heaks töötavad isikud täidavad asutuses ka teisi ülesandeid, tuleb järgida ühendmääruse § 16 lõiget 2, mille kohaselt, kui palk hüvitatakse tegelike kulude alusel ja töötaja täidab lisaks projekti raames tehtavale tööle samas asutuses ka muid tööülesandeid, arvestatakse projekti heaks töötatud aega ühissätete määruse artikli 55 lõike 5 või lisa „Tööajatabeli näidis“ andmete kohaselt.

Ühendmääruse § 17 punkti 8 ja § 19 lõike 1 järgi on standardiseeritud kulud abikõlblikud ainult ühikuhinna alusel. Ühikuhinna rakendamise korral ei tule RÜ-le tõendada standardiseeritud kulusid ega esitada kuludokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmeetodikaid. Seetõttu ei kontrollita standardiseeritud kulude aluseks olevaid kulusid kohapealse kontrolli ega projektauditi käigus.

Kui tegevus koosneb sarnastest korduvatest toimingutest näiteks õppereisid, koolituste pakkumine, nõustamine jne, mida on võimalik standardiseerida, siis saab kasutada tegevuse kulude arvestamiseks ja hüvitamiseks standardiseeritud ühikuhinda²⁷. Toimingut käsitletakse ühikuna, see standardiseeritakse ning sellele kujundatakse hind, mida toetuse andja maksab iga ühiku eest. Kulu loetakse tekkinuks, kui ühiku olemasolu on tõendatud. See, palju tegevus tegelikult maksma läks, ei oma toetuse andja jaoks tähtsust. Tavaliselt kasutatakse ühikuhinda kergesti kindlaks määratavate koguste puhul näiteks nõustamistund, koolitusel osalejate arv, läbitud kilomeetrid.²⁸

Vangistusseaduse § 34¹ lõike 3 alusel kehtestab kinnipeetavale õppimise eest makstava tasu määrad, arvutamise ja maksmise korra [Vabariigi Valitsus määrusega](#). Vabariigi Valitsuse 28.06.2007 määruse nr 182 „Kinnipeetavale õppimise eest makstava tasu määrad, arvutamise ja maksmise kord“ (edaspidi tasu maksmise määrus) § 2 lõike 2 kohaselt on õppimise tasu määr 69,03 eurot kuus. Õppimise tasu määrast makstakse kinnipeetavale iga kuu hiljemalt järgneva kuu 10. kuupäevaks välja 30 protsenti. Pärast õppetöö läbimist positiivsete tulemustega makstakse kinnipeetavale õppetöö lõpus välja ülejäänud 70 protsenti õppimise tasu igakuisest määrast. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt on õppetöö läbitud positiivsete tulemustega, kui kinnipeetav on pärast õppekava läbimist omandanud vähemalt 51 protsenti õppeasutuse või õpetaja poolt kinnitatud õppekava materjalist. Keeleseadus § 24 lg 3 alusel kehtestab tasemeeksamite ülesehituse ning läbiviimise korra [valdkonna eest vastutav minister](#) määrusega. Haridus- ja teadusministri 13.06.2011 määrus nr 24 kehtestab Eesti keele tasemeeksamite ülesehitise ja läbiviimise korra (edaspidi keeleksamite läbiviimise kord).

Nii A1 kui A2-C1 keeletasemete puhul tuleb pärast õppetöö läbimist vastavalt sooritada kas kooli- või keeleksam. Tasu maksmise määrus ei reguleeri, millises ulatuses peab koolieksam või keeleksam olema tehtud, et seda saaks lugeda sooritatuks.

Arvestades tasu maksmise määrust, loetakse A1 taseme puhul õppetöö läbitud positiivsete tulemustega, kui on täidetud kaks eeltingimust: a) kinnipeetav on pärast õppekava läbimist omandanud vähemalt 51% õppekava materjalist (osalus õppetööst on vähemalt 51%) b) kinnipeetav on pärast õppekava läbimist sooritanud eksami. Kuna kinnipeetav on läbinud 51% õppekavast, siis võib eeldada, et koolieksam on edukalt sooritatud. Tasu maksmise määrus ei näe ette, millisest tasemest tuleb kinnipeetavale õppimise eest tasu maksta. Lähtudes vanglate senisest praktikast, ei maksta kinnipeetavale A1 tasemel õppimise eest tasu. A1 taseme keeleõpe on õpiharjumuse tekitamiseks ning keelega tutvumiseks mõeldud kursus, mille motiveeritud läbimine annab võimaluse liikuda järgnevatele keeletasemetele. Seetõttu näeb elluviija, et ESF+ vahenditest makstakse õppimise eest tasu alates A2 tasemest, millest lähtuvalt on meetme tegevuses planeeritud ka vahendid.

Teiste tasemete, st A2-C1 puhul loetakse õppetöö läbitud positiivsete tulemustega, kui on täidetud kaks eeltingimust: a) kinnipeetav on pärast õppekava läbimist omandanud vähemalt 51% õppekava materjalist (osalus õppetööst on vähemalt 51%) b) kinnipeetav on pärast õppekava läbimist sooritanud keeleksami, kui eksaminand on vastavalt keeleksamite läbiviimise korra § 7 lõikele 2 saanud vähemalt 60 protsenti võimalikust punktisummast, kusjuures ühegi osaokuse tulemus ei tohi olla 0 punkti.

²⁷ Riigi Tugiteenuste Keskus. Lihtsustatud kulude ja kuludest sõltumatu rahastamise kasutamise põhimõtted, 2022.

²⁸ samas

Tasu maksmise peatamisel, lõpetamisel ja arvutamisel lähtutakse tasu maksmise määruse §-dest 3-5. Tasu maksmise määruse §-s 5 sätestatakse tasu arvutamise põhimõtted. Tasu arvutatakse ja makstakse üks kord kuus. Kalendrikuude eest, millal auditoorne õppetöö ei toimu terve kuu ulatuses, arvutatakse tasu proportsionaalselt õppetöö kestvusega. Kui õppetöö lõpeb 10. juunil, siis ei maksta jooksvat raha terve summa ulatuses, vaid makstakse nende päevade ulatuses, jagades jooksva tasu summa päevade arvuga kalendrikuus ja korrutades selle päevade arvuga, mille vältel õppetöö toimub.

TAT tegevuste raames eraldi ühikuhindasid ja metoodikat välja ei töötata, vaid kasutatakse juba praegu vanglates toimivat süsteemi kinnipeetavatele keeleõppes osalemise eest tasu maksmiseks. Kinnipeetavate keeleõppega jätkatakse TAT tegevuste raames, mis on sarnane juba toimivate siseriiklike tegevustega. Ühikuhinnad on kehtestatud tulemuspõhiselt, kuna tasu makstakse keeleõppes osalemise ja õppetöö positiivse läbimise eest kindlaks määratud mahus. Ühendmääruse § 19 lg 3 kohaselt kooskõlastatakse ühikuhinnad ja nende rakendamise metoodika korraldusasutusega kirjalikult. Ühikuhind tegevuse toetamiseks kehtib alates tema kehtestamisest.

Keeleõppes osalemine on tõendatud registreerimise lehtedega iga keelerühma kohta. Igas kuus koostatakse hiljemalt viiendaks kuupäevaks vangla direktori allkirjaga käskkiri, milles tuuakse välja õppetasu suurus.

Personali- ja lähetuskulude tegemisel lähtutakse riigisisestest ja asutusesisestest õigusaktidest. Lähetuskulud on abikõlblikud riigisisestest õigusaktides kehtestatud maksustamisele mittekuluvate piirmäärade ulatuses.

8. Toetuse maksmise tingimused ja kord

Käskkirja punkt 8 näeb ette toetuse maksmise tingimused ja korra.

Makse saamiseks esitatavate dokumentide kord on sätestatud ühendmääruse § 24 ning makse menetlemine kirjeldatud ühendmääruse § 25. Toetuse väljamaksmine toimub ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 alusel. See tähendab, et toetust makstakse tegelike kulude alusel, mis tähendab, et kulude maksmine toimub siis, kui töö tulemus on kätte saadud ja kulu on täies ulatuses makstud. Ettemakseid (sh sõlmitud lepingute raames ette nähtud ettemakseid) toetusest ei hüvitata.

Ühendmääruse § 28 lg 1 alusel tehakse standardiseeritud ühikuhinna korral makse, kui maksmise eelduseks olevad tingimused on täidetud. Maksmise eelduseks olevad tingimused on sätestatud Vabariigi Valitsuse 28.06.2007 määruses nr 182 „Kinnipeetavale õppimise eest tasu maksmise määrad ning tasu arvutamise ja maksmise kord“.

Maksetaotlusi esitatakse kord kuus kulude kohta, mille maksumus ületab 60 000 eurot (riigihanke piirmäär asjade või teenuste hankelepingute korral) ja muudel juhtudel vähemalt kord kvartalis.

Kuna riigiasutused saavad kulude tasumiseks enne toetuse saamist käibevahendeid riigieelarve seaduse alusel, on nende taastamiseks vaja kulude tekkimisel esitada esimesel võimalusel RÜ-le maksetaotlused. See tagab, et korraldusasutus saab abikõlblikud kulud omakorda lisada Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusse. Null-reaga maksetaotlusi ei esitata.

Toetuse väljamaksete toetuse ja kaasfinantseeringu osa arvutatakse vastavalt meetme nimekirjas ja TATis sätestatule. Toetuse väljamaksed teostatakse proportsionaalselt riikliku kaasfinantseeringuga. Maksmisele kuuluv toetuse summa arvutatakse vastavalt toetuse protsendile maksetaotlusega esitatud abikõlblikest kuludest. Toetuse summa leidmine muu proportsiooni alusel ei ole lubatud.

9. Riigiabi

Käskkirja punkt 9 käsitleb riigiabi ja vähese tähtsusega abi seost TATi tegevustega.

Riigiabi reeglistiku eesmärk on välistada riigi poolt igasugune Euroopa Liidu siseturu kaitset kahjustav ja konkurentsi moonutav abi ettevõtjatele – sellise abi andmine on keelatud.

Riigiabi reguleerivad EL-i õigusaktid ning riigisisese tasandil konkurentsiseaduses²⁹ riigiabi peatükk (6. ptk). Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaselt on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust. Seega, esimene oluline komponent enne, kui hinnata nelja riigiabi kriteeriumit, on teha selgeks, kas abi saaja on ettevõtja.

Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta EL-i toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (2016/C 262/01)³⁰ punkti 7 kohaselt loetakse ettevõtjaks kõik üksused, mis tegelevad järjekindlalt majandustegevusega. Seejuures ei ole oluline üksuste õiguslik seisund ega rahastamise viis, vaid see, kas isik tegeleb teenuste pakkumisega kõigile võrdselt kättesaadaval turul või mitte. Peale tavapäraste äriühingute loetakse ettevõtjaks mittetulundusühinguid, seltsinguid, KOV-i üksusi ja teisi ametiasutusi, kui nad pakuvad vastutusu eest mingit kaupa või teenust, mida vähemalt potentsiaalselt võiksid turumajanduse tingimustes pakkuda ka konkurendid.

TAT-i tegevuste hulka kuuluvad (või võivad potentsiaalselt kuuluda) tegevused, mis kuuluva keeleõppe, koolituste, seminarid, loengute valdkonda ja mille on põhimõtteliselt olemas turg (sh turuosalised). Teenuseosutajate leidmiseks viiakse läbi riigihankemenetlus³¹ või väikeost³². Lõimumistegevuste läbiviimiseks vajalike lektorite arv turul võib olla piiratud ja ei ole välistatud, et potentsiaalsete pakkujate ring on väike, kelle poole pöörduda. Pakkujate paljususe korral valitakse pakkuja hankemenetluse tulemusena ning võib eeldada, et teenust ostetakse turuhinnaga ja nii ei teki kellegi suhtes eelisolukorda. Võib möönda, et kaudseteks abi saajateks on ka teatud ettevõtjad, kellelt elluviija teenuseid tellib, ent oluline on siinkohal rõhutada, et teenuseosutajate leidmiseks viiakse läbi riigihankemenetlus, mille tulemusena valitakse pakkuja välja vastava riigihanke tulemusel, millega võib eeldada, et teenust ostetakse turuhinnaga ning selliselt ei teki kellegi suhtes eelisolukorda.

TAT-i esmatasandi toetuse saaja on JuM, kes valitsusasutuseena täidab meetme tegevuse elluviimisel oma põhimäärusest tulenevaid ülesandeid (vt täpsemalt 2. peatüki punkti d – toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia) ega tegele abimeetmega seoses majandustegevusega. Toetuse andmise korral ei kohaldu ei elluviijale riigiabi reeglid. Kokkuvõttes ei ole käesoleval juhul tegemist riigiabiga.

²⁹ [RT I, 23.11.2022, 3](#)

³⁰ Komisjoni teatis 2016/C 262/01 riigiabi mõiste kohta EL-i toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2016.262.01.0001.01.EST&toc=OJ%3AC%3A2016%3A262%3AFULL

³¹ Riigihangete seadus sätestab riigihanke korraldamise reeglid, riigihankega seotud isikute õigused ja kohustused, riikliku järelevalve ja haldusjärelevalve tegemise, vaidlustuste lahendamise korra ning vastutuse käesoleva seaduse rikkumise eest.

³² Asutusesiseselt on kehtestatud reeglid väikeostude läbiviimiseks ja pakkumuste küsimiseks.

10. Lõppsaajad ja nende toetuse andmise tingimused

Käskkirja punkt 10 käsitleb lõppsaajate ja neile toetuse andmise seost TATi tegevustega.

TAT-i tegevuste elluviimisel otsitakse teenuseosutajaid riigihankemenetluse või asutusesisesele korra kohaselt, mh riigihankeregistrivälise väikeostuga.

Elluviija ei vahenda, anna ega jaga toetust lõpp(kasu)saajatele, mistõttu ei kehtestata käesolevas TAT-s ka ühendmääruse § 41 nimetatud tingimusi (vt täpsemalt 2. peatüki punkti d – toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia).

11. Elluviija õigused ja kohustused

Käskkirja punkt 11 käsitleb elluviija õigusi ja kohustusi.

Elluviijale kohaldatakse toetuse saaja kohta sätestatud. Peale TAT-is sätestatu kohalduvad elluviijale kõik kohustused, mis on toetuse saajale sätestatud ühendmääruse §-des 10–11.

Toetuse saaja peab mh järgima riigihangete seadust ja enda asutuse hankekorda.

Elluviija peab RA üldosakonna eelarve- ja strateegiatalitusele kinnitamiseks esitama jooksva aasta tegevuste detailse kirjelduse koos sellele vastava eelarvega iga alategevuse kohta (nimetatud kui tegevuskava) 20. jaanuariks. Asjakohase vormi saadab RA eraldi elluviijale. Esimene tegevuskava tuleb RA-le esitada 15 tööpäeva jooksul TAT-i kinnitamisest (allkirjastamisest justiitsministri poolt). Tegevuskavas kajastatakse jooksva aasta tegevused ja planeeritavad summad ning järgmiste aastate summad (kuni projekti abikõlblikkuse lõpuni) vastavalt prognoositud kuludele. Eelarve sisaldab kõikide tegevuste koondina finantsplaani aastate kaupa toetuse ja kaasfinantseeringu jagunemise vahel. Pärast RA kinnitust, esitab elluviija tegevuskava RÜ-le, kes sisestab vastavad andmed SFOS-i. TAT näeb ette juhud, mil elluviija peab taotlema tegevuskava muutmist, sh kui muutuvad põhitegevuste (TAT käskkirja tegevus 3.1 Keeleõpe ja 3.2 Lõimumistegevused) planeeritavad eelarved aastate lõikes. Samuti tuleb olulistest muudatustest tegevuse detailses kirjelduses RA-d teavitada.

TAT-i rakendatakse kinnitatud tegevuskava kohaselt. Tegevuskava esitamine on vajalik järgmistel põhjustel:

- a) annab hea ülevaate, mida konkreetselt ühe või teise tegevuse raames tehakse;
- b) lihtsustab nii RA, RÜ kui ka elluviija tööd, kuna kõik pooled on plaanitavatest tegevustest ja kuludest teadlikud;
- c) vähendab hilisemat põhjendamise või tõendamise vajadust;
- d) aitab elluviijal analüüsida, kas tõhusama tulemuse saamiseks on vaja TAT-i tegevusi muuta ning RA-l paremini saada ülevaate projekti juhtimisest, mis omakorda aitab kaasa paremale finantsjuhtimisele, kuna on võimalik varakult näha kitsaskohti, sh struktuurivahendite üle- või alaplaneerimist.

Kuna elluviija saab maksete prognoosi esitada anda alles pärast tegevuskava kinnitamist, esitab elluviija RÜ-le maksete prognoos 10 tööpäeva jooksul pärast tegevuskava kinnitamist. Maksete prognoos võimaldab RÜ-l näha ajavahemikku, millal ja kui suures summas on maksed planeeritud, ning oma tegevusi paremini korraldada. TAT näeb ette juhu, mil elluviija peab RÜ-le esitama maksete korrigeeritud prognoosi.

Projekti elluviija (toetuse saaja) ja asutus või isik, kes täidab vastavat ülesannet, koguvad ja töötlevad projekti tegevustes osaleja andmeid, mis on nimetatud ESF+ määruse lisas.

Projekti elluviija (toetuse saaja) ja asutus või isik, kes täidab vastavat ülesannet, koguvad ja töötlevad andmeid kooskõlas isikuandmete kaitse üldmääruse³³ ja isikuandmete kaitse seadusega³⁴.

Andmete kogumisel ja esitamisel võtab elluviija muu hulgas arvesse Rahandusministeeriumi juhust Euroopa Sotsiaalfond+ tegevustes osalejate andmekorje kohta perioodil 2021–2027 struktuuritoetusi rakendatavatele asutustele. Projekti elluviija tagab, et andmete kogumise ja töötlemise asjakohastest nõuetest ja tingimustest on teadlik ka isik, kes täidab asjakohaseid ülesandeid (nt teenuse osutamise lepingu alusel).

Ühendmääruse § 10 lõike 1 kohaselt peab toetuse saaja tõendama kulude abikõlblikkust ja kavandatud tulemuste saavutamist. 2021+ perioodi andmekorje turvalisemaks muutmiseks lihtsustamiseks ja koormuse vähendamiseks ning andmekvaliteedi parendamiseks on RTK arendanud sündmuste infosüsteemi (SIS)³⁵ ehk projektis osalevate isikute registreerimiseks ja andmekorjeks mõeldud e-keskkonna. SIS on soovituslik esimene valik osalejate registreerimisel ja andmekorjel, kuna on koormav hoida ja edastada Exceli tabelites sellises mahus andmeid ning andmete käsitsi sisestamisel võib tekkida vigu. Kui SIS-i osalejate registreerimiseks ei kasutata (nt tulenevalt sekkumise sisust või teenusosutaja lahendusest), tuleb koostada traditsiooniline registreerimisleht, millel on vajalikud logod³⁶ ja millelt on (minimaalselt) võimalik tuvastada projekti nimi, toimunud tegevuse nimi, toimumise koht ja kuupäev, osalejate nimed ja allkirjad või muul moel kontrollijalg osalejate arvu kohta.

Osalejate kohta kogutavad andmed (mis on elluviija kogunud iseseisvalt või SIS-i vahendusel) esitatakse RÜ-le SIS-i kaudu pärast iga kvartalit ehk neli korda aastas.

Projekti elluviija (toetuse saaja) ja asutus või isik, kes täidab vastavat ülesannet, peab projekti kommunikatsioonis ja avalikustamisel lähtuma ÜSS2021_2027 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ ja kasutama logo jooniseid, mis on esitatud selle määruse lisas 2.

Ühendmääruse § 27 lõige 4 näeb ette, et kui hankelepingu abikõlblike kulude summa ilma käibemaksuta on võrdne 20 000 euroga või sellest suurem, kontrollib RÜ riigihanke kooskõla riigihangete seaduse §-s 3 nimetatud põhimõtetega või kõnealusele riigihanketele kohalduvate riigihangete seaduse sätetega. Lisaks nimetatule peab elluviija arvestama enda asutusesisese riigihanke korraga ja lähtuma sellest muu hulgas juhul, kui seal kohalduvad rangemad piirmäärad.

12. Aruandlus

Käskkirja punkt 12 käsitleb vahe- ja lõpparuandega seonduvat.

Punktis sätestatakse vahearuanne ja lõpparuande tähtajad ning aruannetes puuduste esinemise korral nende menetlemise kord. Vahearuanne sisalduvaid väljundnäitajad esitatakse üks kord aastas seisuga 31.12. Elluviija täidab aruannete esitamisel SFOS-is ettenähtud andmeväljad ja lisab juurde RA antud vormil koostatud seirearuande. Asjakohase vormi saadab RA eraldi elluviijale.

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2016/679](#) füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)

³⁴ [RT I, 04.01.2019, 11](#)

³⁵ <https://www.rtk.ee/struktuuritoetuste-registriga-seotud-dokumendid/SIS>

³⁶ <https://www.rtk.ee/toetusfondid-ja-programmid/euroopa-liidu-valisvahendid/logod-ja-sumboolika>

Projekti aruannetes (või lõpparuandes) tuleb esitada ka teave ellu viidud tegevuste panusest „Eesti 2035“ näitajatesse, millega mõõdetakse punktis 1 kirjeldatud horisontaalsete põhimõtete edenemist.

Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida TAT-i projektide edenemist ja tulemuste täitmist ning võimaldavad vajaduse korral tähelepanu juhtida vajakajäämistele, samuti teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi.

13. TAT-i muutmine

Käskkirja punkt 13 käsitleb TAT-i muutmise korda.

Punktis sätestatakse TAT-i muutmise kord. Vajadus TAT-i muuta peab olema motiveeritud ja aitama kaasa TAT-i edukale elluviimisele. Sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul ei ole TAT-i muutmine mõistlik, arvestades muutmise ajamahukust ja sellega kaasnevat halduskoormust. TAT-id peavad põhinema põhjalikel analüüsidel ja planeerimisel, välistades vajaduse sagedaste paranduste järele. Kokkuleppel RA ja RÜ-ga jääb erandkorras võimalikuks ka sagedasem muutmine.

Muudatused peavad olema põhjendatud ja läbi kaalutud. RA-l on õigus TAT-i muuta, kui selgub, et see on vajalik TAT-i edukaks elluviimiseks või TAT-i elluviijal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata.

Kui TAT-i rakendamisel tekib eelarvevahendite jääk, võib RA vähendada TAT-i eelarvet tingimusel, et see ei takista TAT-i eesmärkide täitmist. See säte on vajalik olukorras, kui on näha, et TAT-i projektide elluviimiseks kulub oluliselt vähem vahendeid, kui oli esialgu planeeritud.

TAT-i muutmise kooskõlastamisel järgitakse ühendmääruse §-s 48 sätestatut.

TAT-i muutmine kooskõlastatakse TAT-i tegevusega seotud ministereeriumidega.

14. Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord

Käskkirja punkt 14 sätestab finantskorrektsiooni tegemise alused ja korra ning tagasimaksmise reeglistiku.

15. Vaiete lahendamine

Käskkirja punkt 15 viitab ÜSS2021_2027 sätestatud vaide lahendamise korrale. ÜSS2021_2027 § 32 lg 2 kohaselt on RA vaide lahendaja RA tehtud otsuste ja toimingute puhul. ÜSS § 32 lg 3 kohaselt RÜ otsuste ja toimingute, mis on seotud taotluse menetlemisega, puhul on RA vaide lahendaja juhul, kui nii on TAT-is ette nähtud. TAT-is tuleb sätestada, kes vaideid lahendab. Kuna käesoleva TAT tegevuste elluviijaks on riigiasutus ja eraldi toetuse taotlemist ei toimu, siis ei tõusetu TAT tegevuste raames küsimust RA otsuste ja toimingute vaidlustamise kohta.

16. Rakendussätted

Käskkirja punkt 16 näeb ette TAT tegevuste jõustamise tagasiulatuvalt. Käskkiri jõustub alates 1. juulist 2023.

III TAT-i mõju horisontaalsetele põhimõtetele

Horisontaalne põhimõte	„Eesti 2035“ näitaja	Olukorra kirjeldus	Tegevused soolise ebavõrdsuse vähendamiseks ja/või vähemusrühmadele võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamiseks
eri rahvusest, vanuses, erivajadusega inimeste võrdsed võimalused	Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik	TAT tegevustega tuleb luua võimalused õigusrikkujatele tööturule jõudmiseks ja suurendada nende osalust tööhõives, mille saavutamiseks tuleb seni kõrvale jäänud inimesi aidata riigi sotsiaalsüsteemile lähemale, näiteks töötuna arvele registreerudes laieneb inimesele ravikindlustus. Sotsiaalse heaolu tõstmiseks (sh vaimse tervise probleemide leevendamiseks) ja korduvkuritegevus ennetamiseks tuleb luua uudseid sekkumisi, mis oleksid eri sihtrühmadele nii vanglas kui väljaspool kättesaadavad.	<p>Indiviidikeskse lähenemise abil välditakse TAT lahendustes soolisi, vanuse, rahvuse, puude jms põhiseid stereotüüpe ja sildistamist. Eesmärk on tagada igale sihtrühma kuuluvale kinnipeetavale või vahistatule just tema vajadustest lähtuv teenus – vastav keeletaseme rühm ning vajadusel lõimumistegevuses osalemine.</p> <p>TAT mõjutab ühiskonna suhtumist õigusrikkumistaustaga inimestesse, kuna TAT tegevuste eesmärk on vähendada sihtrühma stigmatiseerimist, suurendada sihtrühma kaasatust, parandada kogukonna suhtumist nendesse ja vähendada sotsiaalset tõrjutust seda nii tööturul, hariduselus kui ka laiemalt ühiskonnas.</p> <p>TAT tegevuste sihtrühm on tööturul ning ühiskonnas üldiselt tõrjutud ning keeleõpe ja lõimumistegevused toetavad oluliselt haridustee jätkamist või tööturule sisenemist. Lisaväärtusena õpivad teise kultuuritaustaga kinnipeetavad tundma Eesti ühiskonda, kultuuri, organisatsioone ja üleüldist toimimist. Seeläbi toetatakse võrdsete võimaluste pakkumist õigusrikkumise taustaga inimestele, kes on ühtlasi ka eri emakeelega.</p> <p>TAT raames ei tehta elukvaliteeti mõjutavaid investeeringuid avalikku ruumi. Kuid õiguskouleka käitumise suurendamine sihtrühma seas aitab parandada kogukonnaliikmete turvatunnet. Sama mõju on TAT raames planeeritud teadlikkuse tõstmise tegevustel. TAT tegevuste kaudu paraneb ühiskonna suhtumine õigusrikkumiste taustaga inimestesse ning neis nähakse täisväärtuslikke kogukonnaliikmeid, selle asemel, et neid</p>

		<p>Lõimumistegevused vajavad vanglates süsteemsemat arendamist. Keeleõpe toimub juba praegu, kuid selle tõhustamiseks ja arendamiseks on vaja eraldi sekkumist. Sekkumiste loomisel ja tegevuste elluviimisel tuleb rohkem panustada koostösse kolmanda sektoriga ja tõsta nende valdkondlikku võimekust ja pädevust. Keele – ja lõimumistegevuste efektiivsemaks ja tulemuslikumaks läbiviimiseks tuleb paralleelselt kaasata ja koolitada valdkonna spetsialiste (vangla töötajaid), kes õigusrikkujatega töötavad ja neid tegevustesse motiveerivad.</p>	<p>marginaliseerida näiteks kehva riigikeeleoskuse tõttu. Kogukonna suhtumine sihtrühma muutub sallivamaks. Mõlema poole teadlikkuse ja mõistva suhtumise paranemine aitab kaasa hoolivama ja avatuma ühiskonna tekkele ning paranevad soov ja oskused kogukonnaga koostööd teha. TAT rakendamine aitab vähendada õigusrikkumistaustaga inimeste ebasoodsamat kohtlemist ja sotsiaalset tõrjutust.</p>
--	--	---	--

sooline võrdõiguslikkus	Soolise võrdõiguslikkuse indeks	Statistiliste näitajate põhjal on õigusrikkujate seas rohkem mehi kui naisi.	<p>TAT tegevused on suunatud nii naiste kui ka meeste eneseteostusvõimaluste parandamisele ja nende toetamisele tööelus osalemisel ja hariduse omandamisel arvestades konkreetse sihtrüma erivajadustega. Kuna meetme raames planeeritud tegevused viiakse ellu keeletasemest lähtuvalt, siis oluline on tõsta kinnipeetavate ja vahistatute tõrjutust tööturul ja haridusteel sõltumata nende soost, sest riigikeelt oskamata võib töö leidmine ja/või haridustee jätkamine olla raskendatud ning see võib tuua kaasa mitmeid sotsiaalmajanduslikke probleeme. Keeleõpe ja lõimumistegevuste läbiviimine tõstab ühtlasi ka toimetulekuuskusi, mis mh aitab parandada nii naiste kui meeste tööelu kvaliteeti läbi selle, et nad on teadlikud ühiskonna toimimisest, kultuurist, ajaloost jne. Õppetöö läbiviimisega ega õppematerjalide koostamisel ei tooda välja soostereotüüpe.</p> <p>TAT tegevused ei ole otseselt suunatud naiste ja meeste töö, pere- ja eraelu ühitamise võimaluste parandamisele, ent kaudselt on tegevustel sellele mõju, sest paranevad sihtrühma sotsiaalsed ja toimetulekuuskused ning mõistmine Eesti ühiskonna toimimisest. Meetme tegevusel ei ole mõju hoolduskohustuste täitmisele või hoolduskoormuse võrdsemale jaotamisele, vanemapuhkuse võrdsele jaotamisele või hoolduskohustuste jagamisele naiste ja meeste vahel. TAT tegevused on suunatud võrdselt meestele ja naistele.</p>
-------------------------	---------------------------------	--	--

Ligipääsetavus jah ei

Parema ligipääsetavuse tagamiseks planeeritakse õppetöö läbiviimine lähtuvalt kinnipeetava või vahistatu keeletasemest, karistusajast ja varasemast õpikogemusest. Õpilaste võimalikud erivajadused ei saa neile takistuseks keeleõppe omandamisel. TAT tegevused toimuvad vangla territooriumil. Vanglas püütakse tagada kõik võimalused õppimiseks ka erivajadusega vahistatule või kinnipeetavale. Puue ei saa takistuseks keeleõppel osalemisel.

Tasakaalustatum regionaalareng jah ei

TAT tegevuste otsene eesmärk on positiivselt mõjutada inimeste tööturul osalemise, töökohtade valiku ja tööalase arengu võimalusi ning haridusteenuste kättesaadavust üle-eestiliselt. Eesmärk on võimalikult palju pöörata tähelepanu sellele, et tööturule või õppesse naasmine oleks toetatud piirkonnast hoolimata. Meetme kavandamisel ja konkreetsete tegevuste planeerimisel ja elluviimisel võetakse arvesse olemasolevaid kultuurilisi erinevusi. Meetme ühetaoline rakendamine üle-eestiliselt soodustab sihtrühma kuuluva kinnipeetava või vahistatu hariduse omandamist ja tööturule naasmist nende elukohast sõltumata. TAT tegevused soodustavad kogukonnatöös, kodanikualgatustega ja piirkondlikus arengus kaasalöömist ning suuremat suhestumist piirkonnas elavate inimestega. TAT mõjutab ettevõtete konkurentsivõimet, tegevus- ja arenguvõimalusi eri piirkondades sarnasel moel. Kuid sellest olenemata on TAT tegevuste mõju tasakaalustatumasse regionaalarengusse vähene.

Keskkonnahoid ja kliima jah ei

TAT tegevused ei mõjuta kasvuhoonegaaside heidet. Kliima muutumisel, nt üleujutused, tormid, põud, ekstreemselt külm, ei ole otsest mõju meetme planeerimisele või elluviimisele. Meede ei mõjuta looduskeskkonda, sh õhku, vett, pinnast, taimestikku või loomastikku. Meede mõjutab kaudselt jäätmete taaskasutamise suurenemist ning inimeste keskkonnateadlikkust, keskkonna-alaseid hoiakuid, käitumist ja väärtusi läbi meetmesse planeeritud lõimumistegevuste, mis puudutavad ühiskonna liikmeks olemise väärtusi, ootuseid ja käitumist.

Kuna meede on kooskõlas „Eesti 2035“ strateegiaga ega hõlma selget kokkupuudet hinnatava keskkonnaeesmärgiga, ei ole sellele näha ka olulist negatiivset mõju.

TAT-i tegevusega seotud horisontaalseid põhimõtteid (sooline võrdõiguslikkus, võrdne kohtlemine) ja neist kinnipidamise vajadust selgitatakse ka TAT-i tegevustega seotud sihtrühmale (nt teenusepakkujad, ettevõtted) riigihanke eelnõustamise etapis. Kõik kinnipeetavad, kellel on individuaalses täitmiskavas ette nähtud riigikeeleõpe, saavad osaleda riigikeele õppes. Lõimumistegevustesse saavad siseneda kinnipeetavad, kes on selleks soovi avaldanud, kes juba osalevad riigikeele õppes või muudes riigikeele edendamisega seotud tegevustes.

IV Käskkirja vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Käskkiri on vastavuses Euroopa Liidu õigusega. Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmiste EL-i õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057.

LISAD

Lisa 1. TAT-i tegevuste spetsiifiliste riskide hindamine

Lisa 2. Kontroll-leht „EL-i põhiõiguste hartas nimetatud põhiõigustega ja puuetega inimeste konventsiooni väärtustega“ kooskõla kohta

Lisa 3. Korruptsiooni või huvide konflikti, riigiabi või vähese tähtsusega abi, pettuse või topeltfinantseerimise, toetuse kasutamise läbipaistvuse ja keskkonnamõjudega seotud riskide hindamine.

LISA 1
TAT-i tegevuste
spetsiifiliste riskide hindamine

Risk	Tegevus riski maandamiseks
Sihtrühma madal motivatsioon riigikeele õppes osaleda	Risk: kõrge Vanglateenistujad on valmis sihtrühma motiveerima ning koostöös õpetajatega leidma viise, kuidas õppurid oleksid kaasatud ja valmis õppetöös järjepidevalt osalema. Muuhulgas komplekteeritakse rühmad vastavalt keeletasemele ning üheks motiveerivaks aspektis ka heade õpitulemuste eest saadav tasu.
Keeleõppes ja lõimumistegevustes osalejate arv ei vasta mõõdikutes ettenähtule	Risk: kõrge Rühmade komplekteerimisel arvestatakse õpilaste võimetega ja leitakse viise õpitulemuste parandamiseks. Lisaks hoitakse grupid piisava suurusega, et õppurid saaksid hea õpikogemuse. Nii riigikeele õppe kui ka lõimumistegevuste kohta jagatakse piisavat informatsiooni. Jätkuvalt testitakse kõik sihtrühma kuuluvad keeleõppurid ning pakutakse järjepidevat õpet ja lõimumisprogrammi.
Keeleõppes osalemine katkeb ja keeletase jääb saavutamata	Risk: kõrge Tagatakse õige TAT sihtrühma jõudmine sekkumist saama, vanglateenistujad tunnevad TAT sihtrühma eripära ja kasutavad motiveeriva intervjuerimise põhimõtteid. Vähendatakse võimalikke õppetööst puudumisi vanglas eripärast tulenevatest põhjustest. Hea kommunikatsioon sihtrühma, õpetajate ja vangla vahel aitab üles leida õppetöös tekkinud mured ja võimaluse kiirelt leida osapoolte jaoks lahendus.
Hangetega või väikeostudega ei leita sobivaid koostööpartnereid	Risk: keskmine Asjakohane ja piisava ajavaruga teavitustöö, võimalike huvitatud isikute teavitamine, konsultatsioonid ja teavitusüritused riigihangetest või väikeostudest huvitatuile, et selgitada riigihanget või väikeostu puudutavat ja edasise koostöö tingimusi.
Spetsialiste nappus ei võimalda planeeritud mahus TAT tegevusi ellu viia	Risk: keskmine TAT tegevused planeeritakse vajaliku ajavaruga, et oleks näha tegevuste maht, kestvus ja sihtrühma osalus. Asjakohane teavitustöö riigihanke ettevalmistavas etapis, riski teadvustamine ja lahti kirjutamine, meeskonnale vastava kogemuse nõude seadmine riigihanke alusdokumentides. Sihtrühmaga tegelevatele

	inimestele tutvustatakse keskkonda, turvanõudeid ning vajadusel pakutakse nõustamist.
COVID levikuga seotud piirangud	Risk: keskmine Infovahetus jm teavitustöö on võimalik korraldada veebi vahendusel. Selles osas on risk madalam. Risk on kõrgem juhul, kui seatakse piirangud sisenemiseks vanglatesse või kontaktkohtumistele tegevuses osalemiseks. Asjakohane teavitustöö riigihanke ettevalmistavas etapis, riski teadvustamine ja lahti kirjutamine riigihanke alusdokumentides, mis annab potentsiaalsetele pakkujatele teadmise teenuseosutamisel riskiga arvestamiseks (võimalikud täiendavad rahalised kulud, valmisolek teenuseosutamiseks veebi teel jne).
Õigusaktides sätestatud reeglid ja piirangud vanglateenistuses TAT tegevuste elluviimisel	Risk: keskmine TAT elluviijaks on Justiitsministeeriumi vanglate osakond ja vanglad. TAT tegevuste planeerimisel aitab tihe koostöö vanglate osakonna ja vanglate teenistujate vahel lahenduste leidmisel ja elluviimisel.
TAT tegevuste liialt kitsas käsitlus ja vähene uudsus	Risk: keskmine TAT tegevuste sõnastamisel tuleb osalt lähtuda loogikast, kus eelkõige kirjeldame probleemi, mitte detailselt sekkumist või programmi, millega probleemi lahendame. Probleemi laiem sõnastamine annab riigihanke alusdokumentide koostamisel suurema vabaduse tehnilist kirjeldust vastavalt hetke olukorrale ja vajadustele sõnastada, sh näha ette avatust ja valmisolekut katsetada innovaatilisi lahendusi.
TAT elluviimisel tekib eelarve ülejääk	Risk: madal TAT tegevuste elluviimiseks koostatakse tegevus- ja finantsplaan, mida vaadatakse igal aastal üle ja vajadusel korrigeeritakse. Kui mõni toetatud tegevustest on planeeritust soodsam või vastupidi ja seetõttu ei õnnestu tegevust käivitada, tuleb kaaluda uusi tegevusi või mõne tegevuse juures mahu suurendamist. Võimalus mahu suurendamiseks sätestatakse riigihanke alusdokumentides ja lepingutes.
Meeskonna vahetusega seotud võimalikud takistused TAT elluviimisel	Risk: madal Põhjalik ja selge (üheselt mõistetav) TAT dokumentatsioon annab arusaama planeeritud tegevustest ja ajakavast. TAT meeskond koosneb mitmest inimesest, millega vähendatakse tõenäosust, et kõik TAT koostamisest ja elluviimisest teadlikud inimesed korraga töölt lahkuvad.
Sekkumiste, programmide läbiviijad ja teenuseosutajad ei suuda tagada piisavas mahus teenust, et vastata nõudlusele ja	Risk: madal Nõutud teenuste mahu pannakse kirja riigihanke alusdokumentides ja teenuseosutamise lepingutes. Teenuseosutajatega toimub tihe suhtlus, mis ühes regulaarse

täita teenusele seatud näitajaid.	aruandlusega aitab tagada võimalike probleemide varajast märkamist ja annab võimaluse ühiselt lahendusi otsida.
-----------------------------------	---